

מנהגי אבלות ב-י' באב

אמר רבי יוחנן: אלמלי הייתי באותו הדור - לא קבעתיו אלא בעשירי, מפני שרובו של היכל בו נשרף.

ירושלמי (פ"ג ה"ה): רבי יהושע בן לוי ציים תשיעי ועשירי, רבי אבון ציים תשיעי ועשירי, רבי לוי ציים תשיעי ולילי עשירי.

שו"ע (או"ח תקנות, א)

בתשעה באב לעת ערב הציתו אש בהיכל ונשרף עד שקיעת החמה ביום עשירי, ומפני כך מנהג כשר שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין בליל עשירי ויום עשירי. **הגה:** ויש מחמירין עד חצות היום ולא יותר.

ט"ז (או"ח תקנות ס"ק א)

ר' שלמה לוריא בתשובה... כתב עוד דבעשירי אסור לרחוץ או לספור ולכבס דלא כמו שכתוב במנהגים. ולפי מ"ש רמ"א דיש מחמירין עד חצות יותר פשיט' שאחר חצות מותר בכל.

ביאור הלכה (תקנה ד"ה עד חצות): ובמאמר כתב דמסתימת מרן ומור"ם כאן וכן ממ"ש לעיל סימן תקנ"א ס"ד משמע דאף ממנהג כשר לא אסור אלא בבשר ויין אבל לענין רחיצה ותספורת לא החמירו. ומצאתי להרב השירי שהתיר ג"כ עכ"ל ומ"מ קשה להקל בזה שכמה אחרוני זמנינו העתיקו ד"ז למעשה:

החיד"א (שו"ת יוסף אומץ סי' נו)

אשר דרשת ממני להודיעך מנהג עה"ק ירושלים ת"ו אם מברכין שהחיינו ביום עשרה באב.

דע ידידי כי איני זוכר באמיתות אשר אמר כי הוא זה מנהג עה"ק אבל אנא זעירא נהגתי תדיר שלא לומר שהחיינו ביום עשירי באב דכיון שבו נשרף ההיכל איך יאמר שהחיינו וכו' וכבר פסק מרן סימן תקנ"ח דמנהג כשר שלא לאכול בשר ולא לשתות יין בליל עשירי ויום עשירי מטעם זה. וכבר ידוע דאמר רבי יוחנן אלו הואי התם קבעתיו בעשירי והגם כי דרך דרש כתבנו בענינותנו במקומו. דאמרו בזה הקדוש דאין שליטה לסט"א אלא עד ט' באב וט"ב בכלל ולא ביום עשירי ומשו"ה נשרף ההיכל ביום עשירי כי בצד מה היה רחמים דשפך חמתו וכו' והיינו דאמר ר"י קבעתיו ביום עשירי דאין בו שליטה ותשובת ישראל ועינינו וצערם על חרבן הבית היה עושה רושם יותר ביום עשירי. מ"מ לכל הדברות בכל יום עשירי היה שריפת ההיכל ואיך נאמר שהחיינו והגיענו לזמן הזה והיה יום מר מאד בעצמו וגמר החרבן ואם בכל בין המצרים ואפילו בשבת תקון רבנן שלא נאמר שהחיינו שהזמן היה רע וומר לישראל. יותר יש לימנע מלומר שהחיינו בגמר החרבן ושריפת המקדש. והגם דלשון ספר הכונות כל הימים שבין י"ז בתמוז עד ט"ב כתבו הפוסקים אסור לאכול פרי חדש או ללבוש לבוש חדש כדי שלא יצטרך לומר שהחיינו עכ"ל ספר הכונות הנקרא פרי עץ חיים הנדפס מקרוב דף קי"א. וכן לשון ספר חסידים סימן תת"ם [בדפוס פפ"מ] שלא היו אוכלים שום פרי חדש בין י"ז בתמוז לט"ב ע"ש. לאו לדיוקא נקטי עד ט"ב וה"ה יום עשירי מהטעם עצמו שהזמן מר וקשה כמדובר ואין לדקדק מלשונות אלו וכיוצא בהם.

שו"ת רמ"ץ (או"ח סי' מ)

ע"ד שאלתך אם מותר לעשות נישואין במוצאי ט"ב בלילה... נלפע"ד דשרי לעשות הנישואין בלי רקודין ומחולות וכלי זמור וסעודה. דבש"ס (יבמות פ' החולץ) איתא קודם לזמן הזה ממעטין וכו' ואין כונסין ומפרש שם בש"ס דהיינו קודם השבוע שחל ט"ב... ואין שום זכר לאסור אחר התענית ולא מצינו כי אם בסי' תקנ"ח כתוב שמנהג כשר שלא לאכול בשר ולשתות יין במוצאי ט' באב עד חצות יום ולא מצינו מנהג בענין נישואין על כן הבו דלא להוסיף עלה. ועבט"ז שם שרק לערך ארבעים שנים נתפשט המנהג כן וקודם לזה היו אוכלים בשר בליל ט"ב, ע"כ אין לאסור אלא מה שנתפשט המנהג... י"ל כיון שמוצאי ט' באב נולד משיח ב"י לא נהגו להחמיר דאדרבא מסמני מילתא טפי אותו העת לנישואין שעיקרו להוליד, כיון דבעת הזאת נולד המשיח רק באכילת בשר נהגו להחמיר...

שו"ת רמ"ץ (או"ח סי' מא)

ע"ד שאלתו אי מותר לאכול בשר... במוצאי ט' באב בלילה ע"י שמהיר וסיים איזה מסכתא... יש להתיר לאכול בשר במוצאי ט' באב אפילו בסיום מסכתא לא כדרך לימודו...

ר' צדק (פני צדיק, כ"א א"כ, א)

בגמרא (תענית כט ע"א) אמר ר"י בריה דר"ש בר שילת משמיה דרב כשם שמשכנס אב ממעטין בשמחה כך משכנס אדר מרבין בשמחה... וכן נעשה אז מחיית עמלק על ידי ישראל וכן נעשה הנס על ידי מרדכי ואסתר והיהודים הרגו בשושן הצוררים ועשרת בני המן ובשאר מדינות המלך ע"ה אלף הכל היו מעמלקים. וכן היה אז קבלת תורה שבעל פה וכמו שאמרו (שבת פח). הדר קבלה בימי אחשוורש והיינו תורה שבעל פה... בימי אחשוורש מאהבת הנס קבלה בשמחה מאהבה כמו תורה שבכתב. ומזה בא השמחה...

וזה שאמרו אחר כך בגמרא ב' מימרות דר"י בריה דר"ש ב"ש לתת לכם אחרית ותקוה אלו דקלים וכלי פשתן כריח שדה אשר ברכו ה' כריח שדה של תפוחים ורש"י פירש דאידי דאיירי רב יהודה לעיל נקטי ואזיל ועדיין יש להבין למה נסמכו ב' מימרות אלו דייקא דהא יש ממנו עוד מימרות בש"ס. ולפי האמור יש להם שייכות דחודש אדר שהיה בו מחיית עמלק שהוא מקטרג על ישראל שאין כולם צדיקים... ועל זה הביא דרשת כריח שדה וגו', דכתיב וירח את ריח בגדיו ואיתא (סנהדרין לו). אל תיקרי בגדיו אלא בוגדיו... שבאמת כולם צדיקים ואף הבוגדים הם רק מלבושי ובגדי עשו אבל בשורש נותנין ריח טוב כריח שדה של תפוחים וכמו שאמרנו שזהו סוד מה שנאמר וירח אפך כתפוחים דריח אף מרמז לבוגדים דחשב (באדר"נ פ' לא) מים סרוחים באדם זהו מימי חוטמו של אדם עיין שם ומכל מקום נותן ריח טוב כתפוחים כשדה של תפוחים. וכן הביאו המימרא שא' לתת לכם אחרית ותקוה אלו דקלים וכלי פשתן על דרך שאמרו (פסחים פז ע"ב) לא הגלה הקב"ה את ישראל לבבל כו' כדי שיאכלו תמרים ויעסקו בתורה דעיקר התיסדות תורה שבעל פה היה בבבל (כמו שנתבאר משפטים מא' א עש"ב) ועל זה מרמז דקלים וכלי פשתן לבושי תלמידי חכמים (כמו שנתבאר שם מ"מ)... וזהו השייכות למה שאמרו דבאדר בריא מזליה שהעסק בקדושה מצד ישראל כאמור ועל זה הביא מאמר דדקלים וכלי פשתן שמרמו על תורה שבעל פה שקבלה באדר וריח שדה לענין ריח בוגדיו שלענין זה כל אחד מישראל יש לו קדושה נגד עכו"ם ועל כן בו מחיית עמלק... ונאמרו הני ג' מימרות משמיה דר"י בריה דרב שמואל בר שילת דאיתא (סנהדרין צו ע"ב) מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק וגו', עיי' ומנו רב שמואל בר שילת ועל כן אמר ג' מימרות אלו שהם ענין מחיית עמלק שמקטרג על ישראל בקדושת הברית ובאדר הברור ישראל קדושים הן וכולם צדיקים כנ"ל ועל ידי שגלו לבבל זכו לאחרית ותקוה טובה שהוא שורש תורה שבעל פה וכולם נותנים ריח טוב כריח שדה של תפוחים ואפילו הבוגדים והם רק מלבושי עשו... וכן ר"י בריה דר"ש ב"ש שהיה מזרע המן ועמלק כנ"ל אמר מאמרים אלו שהם מענין מחיית עמלק שבאדר ושעל כן בו מרבין בשמחה: